HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מה שאין כן באש. אש לא חייב בה שריפת אדם שהיה לו לגרום ואש כפות הוא המבעיר חייב מיתה וקס ליה בדרבה מייתי כדמפרש לקמן בפרק הסונס נאן לדיר (דף פא.): **וכין שאין ראוי.** לקמן מפרש לה. כל שור דקתני הכא בקרן קמיירי ולא בשן ורגל:

חייב בו את הכלים. אם שיברן בנגיחה או בבעיטה שהיא תולדה דקרן. כליס אין ראויין לאש שאין דרך להסיק בכליס: פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בפרק שור שנגח את הפרה (לקמן דף נג.): **אלא לעולם רבנן היא.** ודקשיא לך ליתני חומר בשור בשחייב בו את הכליס כו' תנא ושייר: **שייר טמון.** דהוה ליה למתני חומר בשור ובור מבאש שאם בעט שור בשק מלא כליס ושברן חייב או אם נפל חמור בבור ועליו שק מלא תבואה חייב ואע"ג דטמון בשק מה שאין כן באש דנפקא לן (לקמן דף ס.) מאו הקמה[ט]: **דאינו חייב אלא בגלוי: שור פסולי המוקדשין.** שנפדה ונפל בבור פטור בעל הבור דכתיב (שמות כא) בעל הבור ישלם והמת יהיה לו ילא זה שאין המת שלו דאע"ג דנפדה אם מת אסור להאכילו לכלביס כדאמרינן בבכורות (דף טו.) תזבח [דברים יב] ולא גיזה בשר [שם] ולא חלב ואכלת [שם] ולא לכלביס ובפסולי המוקדשין הכתוב מדבר ואם נגחו שור חייב דהא כתיב[י] שור רעהו וכיון דנפדה שור רעהו קיימא ביה ואע"ג דבשור נמי כתיב [שם] והמת יהיה לו מוקמי' ליה לקמן [ע"ב] לבעליס מטפליס בנבילה: **האי מאי לא גרסינן: אי אמרת בשלמא רבנן איידי דשייר.** טמון וכליס שייר נמי האי: **אלא אי אמרת ר' יהודה.** ואין כאן שיור דהא כליס בבור וטמון בשם רבי יהודה מחייב מאי שייר דהאי שייר: **דש בנירו.** שאם דש השור בנירו ונתכוון לכך שהרי השוורין מלומדין בדישה תולדה דקרן היא שכוונתה להזיק וחייב לשלם דמי נירו שקילקל מה שאין כן בבור דלא שייך ביה היזק קרקע: **דהא קאני.** לעיל [ע.]: בשור שדרכו לילך ולהזיק וכל נזקין בכלל: **לאחרון חייב.** בין מת בו השור בין חזק וטעמא מפרש לקמן מקראי בפרק שור שנגח את הפרה [נא.]: **אחר אחרון למיפה.** אם מת השור לא ישלם הראשון כלום דט' טפחים אין בהם כדי להמית: **אחר שניהם לנזקין.** דאם חזק השור ולא מת ישלמו בין שניהם: **רב פפא אמר.** מתניתין דקתני בהכשר כל נזקו דאין חייב אלא אחרון במיתה שמת השור קמיירי: **ודברי הכל.** דאפי' רבי קאמר אחר אחרון למיתה: **ותו ליכא.** למימר בהכשר כל נזקו: **והא איכא.** למימר תו כגון אי אתרמי דמסר שורו כו'. ומסברא קמקשי ליה רבי זירא ואינה משנה: **ופשע בו.** שהלך לו ולא שמרו:

חומר בשור מבאש. הא דלא תני שהשור ב"ח משום דהוי בכלל מסרו לחש"ו דבהכי תלי טעמא דפטור באש:

שייר טמון. דפטור באש ושור ובור חייב ופ"ה כגון בעט שור בשק מלא כליס ושברן וכן אם נפל בבור שק מלא תבואה חייב ולא דק דכל מילי דלאו בעלי חיים ממעטיה מחמור דבור כמו כליס כדאמר[ז] בסוף הפרה (דף מח:) גבי נפל לבור והבאים מימיו לאחר נפילה שהוא פטור משום דהוי שור בור ומים כליס:

ליחכה נירו וסכסכה אבניו. גבי דש בנירו פרש"י משא"כ בבור דלא שייך ביה היזק קרקע משמע דה"ג רולה לפרש כן משא"כ בבור דלא שייך ביה היזק יר ואבנים וקשה לפי' דאם כן היה יכול להזכיר כמה הזיקות שהאש עושה בדבר הקבוע שטורף ביתו ושאר דברים הקבועין אלא י"ל ליחכה נירו דחייב אף על פי שאין רגילות שתזיק אש יר ואבנים כלל מה שאין כן בבור דפחות מי' פטור ממיתה כיון דאין רגילות להמית בפחות מי':

שהשור חייב בו פסולי המוקדשין מה שאין בן בבור. כדדרשינן מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו [ח] ואי"ת למה לי שור ולא אדם תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו כדפטרינן שור פסולי המוקדשין [ט] דמת אסור בהנאה דדרשינן גזירה שוה שם שם מעגלה ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז כט:) [ח] ואי משום שהשער מותר כדאמרינן בפ"ק דערכין (דף ז.) ה"נ שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרינן בבכורות פ"ג (דף כה.) ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור חשיב אין המת שלו וי"ל דוהמת יהיה לו משמעי בשור ולא ממעטי מייניה אדם תדע מדפריך בפ' הפרה (לקמן נג:) ואיפוך אנא פירוש והמת יהיה לו דשור גדרוש למי שהמת שלו והיכי מצי למימר הכי והא בשור משלם כופר ואע"פ שאין המת שלו אלא על כרחך לא חייבינן בהכי כדפריש"ת דאשור קאי ובלאו הכי לא קשיא מידי למאי דפריש"ת לעיל דשור ולא אדם אינעורין לעבד ולגבי הקנוי לישראל שנפל לבור דהוא שרי בהנאה:

אחרון חייב. גם אמקרן וראשון פטור מכולם ובפ' הפרה (לקמן נא.) מפרש טעם דכתיב כי יכרה אחד ולא שנים לחיובי בתרא אתי ולא קמא דאמר קרא והמת יהיה לו ההוא דקא עביד שיעור מיתה:

ותו ליכא. וא"ת נהי נמי דאיכא טובא אטו כי רוכלא ליחשיב ולזיל וי"ל משום דדחיק לאוקמי מתני' דלא כרבי או כרב פפא ולמיתה והיה יכול להעמיד בנזקין וא"ת ולוקמא כגון שלא היה בו הבל למיתה ולא הבל לנזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו ובא אחר וסייד וכייד דמודה רבי דהאחרון חייב בין למיתה בין לנזקין כדאמר רב פפא בפרק הפרה (לקמן דף נא.) וי"ל דאין זה מקלת נזקו דאחרון עבד הכל:

[ט] **כגון פפא בר אבא.** מפרש רשב"ם דנקט פפא בר אבא לפי שלסתם בני אדם הוא שאול לכל הבא מאיליו ליטב עליה כי סתם ספסל עשוי לכך והוי כמתה מחמת מלאכה אבל פפא בר אבא שהוא משונה וכבד משאר בני אדם סתמא אין שאול לו ולפי' ל"ל כגון פפא בר אבא אבולהו קאי מדקאמר בסמוך דא"ל אי לאו את הוה יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היו חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשני דבהדי דקסמך עלייהו אין לריך לפרש [י] דחייב אלא אחרון בנבד ומתוך כך פטר ארבעה בני אדם שישבו על ספסל אחד של אלמנה ושברוהו והר"ר עזריאל חייב לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא בר אבא משום דקאמר במסקנא דכחו כגופו דמי ודוקא פפא בר אבא שהוא אדם כבד ומתוך כבדו מונען לעמוד אבל שאר בני אדם שאין כבידין כל כך ואין סמיכתן מעכב מלעמוד אינהו נמי פשעו שלא עמדו וכולן חייבין ולפי זה לריך לומר דרב פפא עצמו בא לתרץ מה שהקשה ותו ליכא:

מאי

מסורת הש"ס

א) לקמן מג: [ע"ש], ב) [לעיל ה: וש"נ], ג) [סוכה מד. וש"נ], ד) לקמן נא. [תוספתא פ"ו ע"ש], ה) [שמות כב], ו) [שמות כא]. ז) ל"ל בפרק, ח) [עי' תוס' זבחים עא: ד"ה ונטריפה ותוס' נדה נה. ד"ה שמא ותוספות ערכין ד. ד"ה נפשוס], ט) שיך לש"ב, י) עי' מהרש"א,

רבינו חננאל

חומר בשור מבאש כו', עד מסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין כן באש. חומר באש שהאש מועדת מתחילתה מה שאין כן בשור. חומר בבור מבאש שהבור תחלת עשייתו לנזק וקטן חייב, מה שאין כן באש. חומר באש שדרכה לילך ולהזיק ומועד לוכל בין דבר הראוי לה כגון עצים וכיוצא בהן, ובין דבר שאין ראוי לו, כגון כלים וכיוצא בהן, מה שאין כן בבור. וסתמא כרבנן דפטרי בנזקי כלים בבור. והאי דלא תני שהשור חייב בו את הכלים מה שאין כן בבור, שיירה כמו ששייר הטמון שחייב בו השור מה שאין כן באש. וזה מפורש בפרק הכונס צאן לדיר, משנה המדליק את הגדיש והיו בו כלים ר' יהודה אומ' ישלם כל מה שבתוכו, וחכמ' אומר' אינו משלם אלא גדיש שלחטין כו'. ושייר נמי חומר בשור שחייב בו שור פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור. עיקרו בפ' שור שנגח את הפרה דגרס' התם שור פסולי המוקדשין אדם ושור חייבין ובור פטור, מאי טעמ' אמ' קרא והמת יהיה לו. במי שהמיתה שלו, יצא זה שאין המיתה שלו. הני הוו שיורא, אבל דש בנירו לא הוי שיורא דשמעינן ליה מדקתני ודרכו לילך ולהזיק. **ודברין פשוטין הן**, ולא הוצרכנו לכתבם בלשון קצרה אלא להיותם נוחים לעמוד בהן המפרש להיותם בידו כללות. **פיס'** הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כו'. ת"ר הכשרתי מקצת נזקו, חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו. פי' היה הבור חפור ט' טפחי' והוספתי לו טפח, נתחייבתי לשלם נזק כאלו אני חפרתי הבור כולו. וזהו כיצד זה חפר בור ט' כו', ודלא כר' דתניא החופר בור ט' טפחי' ובא אחר והשלימו לי' טפח' האחרון חייב. ר' אומ' אחר אחרון למיתה אחר שניהן לנזקין. ואוקמה ר' פפא למיתה ודברי הכל. פי' מרבה בחבילות, מרבה חבילי עצים לחזק הדליקה.

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פ"ח מהל' מזקי ממון הלכה ל סמג עשין טו:
צ ב מיי' פי"ב שם הלכה ח:
צא ג ד מיי' שם הלכה יב סמג עשין סח טור ש"ע ח"מ סי' תי סעיף טו:
צב ה מיי' פ"ד שם הלכה ז סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף ז:
צג ו מיי' פ"ו מהלכות חובל ומזיק הל' יד ועיין במ"מ מ"ש בזה סמג עשין ט טור ש"ע ח"מ סי' שפג סעיף ד:

גליון הש"ם

גמ' לאתויי בליס. עי' לעיל ה ע"ב תוס' ד"ה כי אדים: **תוס'** ד"ה שהשור בו' וא"ת ל"ל. עי' תשובת מ"ל סי' קלו: **בא"ד** ואי משום וכו'. עי' זבחים דף עא ע"ב תוס' ד"ה וכטרפה: